

KSH NÉPESSÉGTUDOMÁNYI
KUTATÓINTÉZET

Ausztriai házi idősgondozás magyar munkavállalók körében

„Megöregedni ma...” konferencia

Budapest, 2016. 06. 08.

Gábrriel Dóra

KSH NKI, tudományos segédmunkatárs

PTE Demográfia és Szociológia Doktori Iskola, PhD hallgató

Az előadás felépítése

- Kutatás rövid bemutatása
- Ausztriai házi idősgondozás története
- Migráns házi idősgondozói munkaerőpiac fő jellegzetességei
- Gondozói munka és családi élet
- Empirikus kutatás néhány részlete
- Összegzés

Magyar házi idősgondozók Ausztriában kutatás

- **Résztvevők**
  - Kutatásvezető: Melegh Attila
  - Kutatók: Gábrriel Dóra, Hámos Dalma, Vadász Gabriella
  - Nemzetközi együttműködés: Tbilisi State University, Department of Human Geography (Giorgi Gogsadze és Lika Tsuladze, Grúzia)
- **Kutatás ütemezése**
  - Pilot kutatás: 2016. március – 2016. augusztus
  - Második fázis: 2016. szeptember –
- **Kutatás célja**
  - A gender viszonyok és a migráció kapcsolatrendszerének
  - Döntéshozatal és a családi viszonyok összefüggése
  - Intézmények feltárása
- **Módszer**
  - Kombinált interjútechnika

Ausztria demográfiai jellegzetességei

- **Népessége:** 8,58 millió fő*
  - 60 éves kort elért: 24% (2,05 millió fő) 2015-ben
  - 65 éves kort elért: 18,5%
  - 75 éves kort elért: 8,5%
- **Várható élettartam (2013)**
  - 60 éves korban: férfiak 22, nők 26 év
  - Születéskor várható élettartam
    - férfiak 79, nők 84 év
  - Születéskor várható egészséges élettartam
    - férfiak 68, nők 73 év
  - Fennmaradó idő: **13–14 év**
- **Megbetegedések**
  - Fő ok: nem fertőző betegségek, demencia

Ausztriai házi gondozás története

- **Pillérei** (ÖSTERLE 2011)
  - 1) családi gondozás
  - 2) készpénzért való gondozás (*cash-for-care*)
  - 3) a szociális ellátás
- **Pflegegeld** (1993):
  - adón alapuló készpénzes juttatás, melyre jogosult az összes fogyatékkal élő, vagy rászoruló csoport, ami független a rászoruló korától, vagy az októl, amiért a hosszú távú gondozást igényli
  - 7 fokozat gondozási szükségletnek megfelelően
  - közvetlenül a gondozásra szoruló beteg kapja
  - saját belátása szerint költheti el
  - hozzájárult az informális gondozás piacának fellendítéséhez
- **2006-os** választási kampány alatti **médiabotrány**
  - amnesztia törvény
  - 2007-től két típus: magánvállalkozói, a munkaadó-munkavállalói viszony
  - Health and Nursing Act: személyi gondozó, mint új szakmai profil

Házi idősgondozói munka jellegzetességei

- Gondozói munka definíció
  - *„sokoldalú munka, mely azon napi életfeltételeket termeli meg, melyek az alapvető emberi egészséget és jólétet teszik lehetővé”*
(ZIMMERMAN)
- Cirkuláris migráció (CYRUS)
- Két heti/négy heti/több hónapos váltás (BAHNA, GENDERA)
- Nem szándékolt huzamos ideig a befogadó országban maradni
- Munkarend: napi 24 órás gondozás
- Idősgondozó munkavállaló Közép-Kelet-Európából
  - Nem tekinti magát migránsnak (vs. Délkelet-Ázsiai gondozó)

Toborzás, ügynökségek, kapcsolatháló szerepe

- Két fő toborzói profil az egészségügyben
  - Formális szektorba (kórház, idősek otthona)
  - **Háztartásokba** keres munkaerőt
- A munkavállalók különböző életszakaszokban veszik igénybe a szolgáltatást
- 2007-ben 37 toborzó ügynökség Közép-Európában ausztriai munkaadással, míg napjainkban **több száz ügynökség** létezik
- **Szervezeti minták típusai** (GENDERA 2011)
  - ügynökségek és szervezetek
  - transznacionális együttműködések
  - instrumentális hálózatok
  - referencia-hálózatok

Külföldi munkavállalás gondozóként

- Munkavállalás fő oka: **gazdasági**, esetleg családi okok (látencia)
- **Szakmai motiváció** teljes hiánya
- „*not just another labor market*” (LUTZ)
  - **Intimitás**, személyes élettérbe való behatolás
  - Érzelmek gondozó és gondozott között (PORAT–IECOVICH)
- **Legalitás** kérdése
  - Németország vs. Ausztria
- Munka-család **egyensúly eltolódása**
  - Körköröség: fizetett – nem fizetett munka váltakozása
  - Feszültség: a hagyományos családi szerepek, elvárások nem tudnak maradéktalanul teljesülni a migráns oldaláról.
  - Ugyanakkor: kenyérkereső szerep felmerül
  - Egyszerre két családról való gondoskodás

Transznacionalitás

- Tagjai különböző országokban élnek, azonban a **távolság** ellenére a kivándorló a **közösség** tagjának tartja magát, tagjai jólétéért **felelősséget** vállal (ISAKSEN 2010)
- Legalább egy tagja külföldön szerez jövedelmet, míg a család más tagja(i) az anyaországban élnek, szocializálódnak és fogyasztanak
- **Háztartásra** vonatkozik (HAIDINGER): ahol a reprodukzív munka folyik
- Csonka/törött családok (Parreñas)
- Hátrahagyott (*left behind*) gyerekek (LUTZ–MÖLLENBECK)
- **Ellátási minták** gyermek szempontjából:
  - Hátrahagyott apák, nagymamák, gyermekvigyázó családtagok és barátok, Skype-anyák, valamint egyéb gondozók (LUTZ–MÖLLENBECK)
  - Care slot: rokonra hárult nevelés
- A fogalom **kritikája**:
  - Egy migráns sem hívja magát transznacionálisnak
  - A transznacionalitás inkább folyamat, mint statikus állapot (SHARE et al.)
  - A „transznacionális” fogalma az etnikaival egyenlő (GLICK SHILLER 2011)

Kvalitatív kutatás fókusza

- Státusz
  - A migrációt megelőzően milyen társadalmi státusza, foglalkozási kategóriája volt az interjúalanynak? Ez mennyiben változott a külföldi munkavállalással?
- Önkép, narratíva
  - Milyen önképpel rendelkezik a házi idősgondozó? Hogyan értelmezi jelenlegi helyzetét? Mivel igazolja a külföldi munkavállalást?
- Kényszeresség, lemondás
  - Miről kell lemondania a házi idősgondozónak a rendszeres kiutazással? Milyen szempontok alapján állít sorrendet?

Kvalitatív kutatás

Interjúalany-profil

- Anna, 53 éves nő interjúalany
- Házasság, két gyermek, három unoka
- 400 fős ormánsági község lakója, roma többségű település
- **Korábbi munkái** időrendben: mezőgazdasági, vagy fizikai munkák
  - Gépíró-szövegszerkesztői iskola
  - Konyhai kisegítő
  - Hivatalsegéd egy község önkormányzatnál
  - Keltető üzem
  - Baromfifeldolgozó üzem
  - Leszállékolják: ERFO Rehabilitációs Foglalkoztató Nonprofit Kft.
- 2012 decemberében, 3 és fél éve hallott először külföldi munkáról (50)
  - Bátyja adta meg a munkaközvetítő számát
- Az első telefonhívás és elindulás közt **2 hónap** telik el
  - Nem volt korábban külföldön, csekély nyelvtudás

Interjúalany önértelmezése

- **Önkép:** lelkiismeretes, jó munkaerő, jó alkalmazkodó személy
- **Öröm-történet**

„És akkor hát, sikeremre, örömömre pont a Mama jött haza a kórházból, és az ápoló, aki oda került, az nem bírta.”

„Nagyon örülök Istennek, hogy megadta ezt a lehetőséget, hogy ki tudtam menni dolgozni, így egy kicsit az otthonunkat és az adósságainkat jobbra tudom tenni. Elsősorba az adósság, ami csak csökken, csökken, csökken, és egy kicsit a lakást is tudjuk építeni, szépíteni, hogy valahogy kinézzen.”

- **Kiutazás motivációja**

- Egyértelműen megélhetési, anyagi jellegű okok

*„Ott a legszegényebb ember is nagyon gazdag, mert két kocsija van. Én ott nagyon szegény embert nem láttam még, mint Magyarországon. Magyarországon nagyon **sok szegény ember** van, **köztük mi is.**”*

Interjúalany narratívája

- **Elfogadás** hiányától való előzetes félelem
  - „...azt gondoltam, hogy nem fogadnak el. Azt gondoltam, hogy nyaraltam egyet.”
  - „Említettem, hogy nem igazán tudtam németül beszélni, de a munkámmal tudtam úgy meggyőzni őket, hogy én **elfogadható vagyok.**”
- **Párhuzamok** a munkaadó és önmaga közt
  - Hasonló munkatevékenység
    - „Ők is vállalkozók ott kint”
  - Hasonló korosztály
    - „Két év a különbség korba a tulaj és én köztem. Tehát nagyon összehangba kerültünk, majdnem egyidősek vagyunk, így szerintem sokkal jobb, mintha egy fiatalabb lenne. (...) Ugye **mi már elfáradunk hamar,** ugye, ő is megértő én felém, meg én is.”

Idősgondozói munka a gyakorlatban

- 3 éve dolgozik a családnál, két feladatkörben
  - 1. feladatkör: idősgondozás. 94 éves mama, aki jól tartja magát
  - 2. feladatkör: a család a **mezőgazdasági munkába** is bevonja
  - Melyik tevékenységben fárad el?

*„...ugye nem igazán munkahellyel rendelkeznek, hanem vállalkozók, nagyon sok jószágjuk van, ők tyúkokkal foglalkoznak elsősorban, tojást kell napi háromezer darabot szedni, amit **nagyon szeretek**, tényleg, van nekik nagyon sok földjük, ahol a cukorrépa a fő ágazat Ausztriába, hisz a cukorgyár az ott van (...) A napi tevékenység az **ügyanúgy zajlik ott kint nekem, mintha itthon lennék**. Tehát nagyon szeretek nekik segíteni, más munkát is, mint nemcsak hogy a Mamát ápolom.”*

„Fárasztó egy kicsit, de jó, de mégis jó. Gyorsabban elmegy a négy hét, mintha egyedül csak a Mamával lennék és nem kellene mást csinálni. Így a családnak is segíték, sőt a lányának is, hogyha kell.”

Feszültség: anyagiak vs. gondozásra szoruló férj

- **Fizetés:** 56 euró/nap a családtól készpénzben
- **Felmerülő költségek**
  - biztosítás/negyedév: 560 euró
  - utazási költség 95 euró/út
  - cigaretta, telefonszámla
  - ajándékok az unokáknak
- **Hazavisz:** kb. 900 eurót → 2 hónapra
  - Hiteltörlesztés, lakásfelújítás, gyerekeinek 30-30 eurót ad, megélhetés
- **Lemondás:** magára hagyott beteg férj, gondozói munkakör

„Férfjem az jelenleg pihen, nem jó állapotban van, az én férjem az cukros, dialízisre jár, és dialízis után elég gyenge, most meg jelenleg nem is olyan jó állapotban van, mint máskor.”

Feszültség: anyagiak vs. gondozásra szoruló férj

„Ez napi, napi tét nálam is, ezért is van az, hogy nagyon sokat beszélünk telefonon, hetente háromszor biztos. Mindig megkérdezem, hogy vagy, s mondja, hogy én nagyon jól. És **szembesültem vele most**, és ez nagyon rossz volt, az éjjel nagyon rosszul volt. És akkor elgondolkodtam, hogy Úristen, amikor én nem vagyok itthol, és ennyire rosszul van, és egyedül van. (...) el is mondtam már neki, hogy, tehát **aggódom miatta**. Volt, hogy nem értem utol telefonon, akkor a keresztlányomnak írtam le az interneten, hogy nézze már meg, mi van vele, mert nem értem utol telefonon.”

„De **dolgozni meg muszáj** mennem ahhoz, hogy kicsit épüljünk is fel, hogy egy kicsit jobb kedvünk legyen. Nem azt mondom, hogy akkora pénz, mert két hónapra kell beosztani, de hát akkor is jobb, mint ami itthon pénz van. Ott is dolgozni kell, itthon is kell dolgozni. Itthon dolgozik az ember 8 órát, de... nem mindegy, hogy **milyen munkakörben** van az ember. Mert például szalagmunkánál csak akkor állsz meg, ha megállítsák azt a gépet.”

Összegzés

Magyar házi idősgondozók Ausztriában

- Alacsony státusú nők körkörös migrációja
- Komoly lemondással járó döntés, mely a családi életet érinti
- Döntően nem az egészségügy területén szerzett korábbi munkatapasztalat, hanem gyári, mezőgazdasági, fizikai munka
- Transznacionális életforma, még ha magára nem is úgy tekint
- Idősgondozás, mint a kevés lehetőség közül a legjobb megoldás

Köszönöm a figyelmet!

NKI

